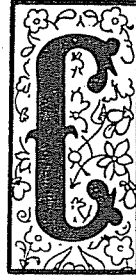
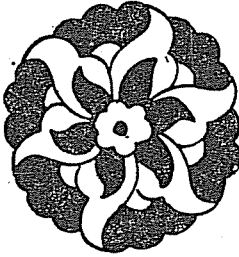

Maarif

Sabri AKDENİZ

Eski yazı ile yeni yazı

UMHURİYET devrinde herkesin candan istemesine rağmen eğitimin, okuma yazmanın neden yurdumuzda istenen ve beklenen bir hızla gelişip yayılmadığı sorusu üstünde pek ciddi olarak duran olmadığını sanıyorum. Oysa konu iktisat yönünden ve daha başka yönlerden incelenmeğe değer. Bir takım yazarlar suçlu kompradorlara, halkın uyanmasını istemeyen kötü niyetli yöneticilere, ağalara yüklemekle yetinir ve sorunun cevabını

verdiklerini sanırlar. Doğrusu bu bir bilim araştırması, araştırmaları konusudur; ancak bu yoldan sorunun doğru cevabını bulabiliriz. Ben burada birbiriyle ilişkili iki etkene değinecek ve birinin üstünde daha uzunca duracağım :

1 — Halkın okuldan beklediklerinin hiçe sayılması, bu beklenenlerin öğrenilip göz önünde bulundurulmasının düşünülmemesi.

2 — Yazı değiştirme.

Eski yazının bırakılması okuma yazma bilenlerin istenen hızla artmasını engelliyen bir etken olmuştur; çünkü halkın okuma yazma verdiği sonsuz değerden, ona karşı beslenen derin saygıdan yararlanmak yolunu arayacak yerde onu baltalamıştır. Yazı değişmesi yüzünden uzun yıllar boyunca çocuklarını okula yolla-

mak istemiyen yurddaş sayısını hiç bir zaman bilemeyeceğiz. İstedığı şeyi ve (bilgiyi) vermeyen okula, istemediğini, değerli bulmadığını, hatta belki günah saydığını öğretmek için çocuğunu neden yollasın ki...

Ne yazık ki yazı da, Osmanlı İmparatorluğunun belki aşağı yukarı son yüzyılında el atılan bütün öteki konular gibi, soğukkanlılıkla, bilim ölçüleriyle değil, duygusal bir davranışla ele alınmıştır ve günümüzde de henüz yanına kolayca yanaşılamiyan bir konu olmakta devam etmektedir. Bunun sebebi nedir acaba? Bizce basittir. Öne sürülen görünürde gerekçeler ne olursa olsun bunun yalnız bir tane gerçek sebebi vardı: Ortaasyadaki dedelerimiz müslüman olunca nasıl daha önce kullandıkları Uygur ya da Orhon yazısını bırakmışlarsa, Avrupalılaştırma ateşleriyle yanan son 100-150 yılın AYDINLARI da kullanageldikleri yazıyı bırakıp Avrupa milletlerinin alfabetini almak istemiş, sonunda almıştır. Bundan ötürüdür ki ne zaman söz konusu olsa bir ilericilik-gericilik tartışmasıdır başlar; çünkü yeni yazıyı benimseme Avrupalılaştırma ateşini, istememe veya eskisini üstün görme Avrupalılaştırma karşı olma demektir. Bunun adı da yobazlıktır. (Şunu yüzüde emin olarak söylüyorum: herhangi meselemiz olursa olsun, söz konusu edildiğinde birbirimize damga vuracak, bir takım ard düşüncelerle suçlayacak yerde, — çünkü bu yol ne düşündüğümüzü karşıımızdakine anlatmamızı sağlayabilen bir yol değildir; belki onu sadece kırar veya kızdırır — konu üstünde düşüncelerimizi, ortaya atılan belli fikirlerin bizce neden yararlı veya zararlı olacağını anlatmak yoluna gitmek, bir milletin ve yurdun çocukları olan bizlerin birbirimizi daha iyi anlamağa başlamamızı sağlayacaktır.) Oysa yazının ilerilik-gericilik, ilericilik-gericilik, Avrupalılaştırıp Avrupalılaştırmama ile nasıl bir ilişkisi olabilir ki!...

Ben burada yüzde yüz tarafsız bir görüşle ve kısaca, eski yazının, bildiğim kadar, kaldırılış gerekçelerini incelemeye ve iki yazıyı sadece birer okuma yazma aracı olarak karşılaştırmağa çalışacağım.

Evet, yazı bir okuma yazma, düşündüklerimizi tesbit edip yayma ve gelecek nesillere saklama, öte yandan da dedelerimizin bize bıraktıkları kafa mirasını okuyup anlama vasıtasıdır. Alfabe ve yazılar sadece bu bakımdan değerlendirilebilir;

başka bir yönden, meselâ, ilericilik-gericilik yönünden değerlendirmeye kalkmak siyaset olur ki bizim siyasetle bir ilişkimiz yoktur.

Benim bildiğim kadarı, eski yazının kaldırılmasında öne sürülen en önemli gerekçe, bu yazıyla okuma yazma öğrenmenin çok güç olduğu, dolayısıyla eğitimin istenen hızla millet içinde yayılmasını, okur yazar sayısının artmasını engellediği; ikinci gerekçe de, sesli harf bulunmaması yüzünden, Türkçeye uygun olmadığı, Türkçe kelimelerin yazılmasında yetersiz oluşu idi.

Öyle sanırım ki bugüne değin bu gerekçeler üstünde duran, bir şüpheye düşen veya şüphesini belirten olmamıştır. Çocukluğumdan bu yana bana «doğru» diye öğretilenleri, bir süredir, «Gel bakalım, sen doğru müsün?» diye sıraya çekmeğe çalışan ben, bu «yeni yazının eski yazıdan çok daha kolay öğrenilebileceği», yahut «eski yazının yeni yazıdan çok daha güç olduğu» inancımı da sıraya çektim. Aldığım sonuç şu oldu:

İlkin kendi kendime sordum: yeni yazının eski yazıdan çok daha çabuk ve kolay öğrenildiği neye dayanılarak ileri sürülüyor? Cevabı: sadece öyle sanılıyor, belki bir takım kişiler kendi öğrenim tecrübelerini, okuma yazma öğrenirken karşılaştıkları güçlükleri gözönünde bulundurarak kendilerine göre sonuçlar çıkarıyor, kanaatlara varıyorlar. Ayrıca, yeni yazıda, ağızdan çıkan bütün sesler yazıldığı için öyle sanılıyor. 30-40 yıl önce bu kanaat çok doğru, çok yerinde görülebilirdi, ama bugün, kişinin, özellikle çocuğun nasıl öğrendiği hakkında edinmiş yeni bilgilerin ışığında bu kanaatin doğruluğundan şüphe edersek bizi kimse kınamamalıdır. Bir kez çocuk harfleri değil, kelimeleri, hatta daha doğrusu, cümleleri öğrenir. Bir kelime içindeki harfleri birer birer, ayrı ayrı görmez, bütünüyle kelimeyi görür. Gene cümleyi okurken de durum budur, cümleyi meydana getiren kelimeleri birer birer, ayrı ayrı okumayız, kelimeleri takım halinde, kısa cümlelerde ise cümlelerin bütünüdür okuruz. Gözler hızla kelimeler üstünden geçerek, cümle içinde en önemli olanlarını algılar, iyice algılanmadan geçilenlerin boşluğunu zihnimiz doldurarak anlamı (manayı) kavrar. Şimdi, eski yazıdaki kelime kalıpları, yeni yazıdaki kalıplardan çok daha küçük ve kısa olduğundan daha kolay öğrenilmesi gerektiğini sanırım. Bunun gibi cümleler de daha kısa bir

alan içine sığındığından, epeyce daha uzun yer tutan yeni yazı cümlelerinden daha çabuk kapsanması ve okunması gerekir. Bununla birlikte, hangi yazının daha kolay ve çabuk öğrenileceği ancak sağlam, bilim usullerine uygun deneyler yapılarak kesinlikle anlaşılabilir. Eski yazı, böyle ilmi deneyler sonunda elde edilen neticelere dayanılarak bırakılmış değildir. Yönetilen tenkitlerin hemen hemen tümü kişilerin kendi öğrenim veya öğretimleri sırasındaki tecrübelerine dayanmaktadır. Bundan 50 yıl önceki öğretim usulleri, kullanılan öğretim malzemesi, kitap v.b., öğretmenlerin bilgi seviyeleri, çocuğun okula gelmeden önce edindiği bilgiler, öğrenime, okuyup yazmağa hazırlık durumu, ana-babaların durumları, bunların hepsi öğrenim güçlüğüne payı olan etkenlerdir. Acaba hepsinin suçu, bu arada belki birçoklarının öğrenciyken derste başarısızlık yüzünden yedikleri dayakların da suçu, eski yazıya mı yüklenmiştir?

Herhalde iki yazının da okuma yazma aracı olarak birbirlerine göre değerlerini ölçmeği gaye edinen ilmi deneyler yapılması mümkündür ve üstünde durmağa değer bir konudur. Meselâ bir ilkokulun birinci sınıflarında, elden geldiği kadar eşit şartlar altında, aynı öğretmenler ve aynı değerlerde eğitim malzemesiyle iki yazının birden öğretimi yapılabilir ve 3, 6, 9 ay sonunda aynı sorularla yapılacak deneme ya da imtihanlardan elde edilecek sonuçların değerlendirilmesine gidilebilir.

Öğrenme güçlüğü yenildikten ve okuma yazma öğrenildikten sonra, birer okuma-yazma aracı olarak, eski yazının okuma ve yazma hızı bakımından yeni yazıya üstünlüğü keşindir. Küçük küçük kelime kalıplarının meydana getirdiği, yeni yazının çok daha kısa ve az yer tutan cümleler üstünden gözler hızla kayıp geçebilmekte, yeni Türkçe 100 sayfa okuyuncaya değin eski yazıyla 125 belki 150 sayfa okunabilmektedir. Çağımızda okunacak eser sayısının korkunç denebilecek artışıyla, okuma hızı büyük bir önem kazanmıştır. Bir çok ülkelerde okuma hızını artırmak için yeni yeni usuller aranmakta, buna yardım edecek âletler yapılmaktadır. Eski yazı kendi kısa yazılış özellikleriyle, bu yardımları gerektirmeden, hızlı okumağı büyük ölçüde sağlamaktadır. Yeni usul ve âletlerle çalışıldığında bu hız daha da artırılabilir. Şunu da belirtmek isterim ki yeni araştırmalar, hızlı okumanın okunan metni daha iyi kav-

ramağa yol açtığını ve belli bir hızın altında bir ağırlıkla okunan eserlerin iyi kavranmadığı kanaatini ortaya koymuştur. Kısaca diyebiliriz ki, bugün hızlı okumak ve hızlı okuyarak anlamağa alışmak zorunda olduğumuzu kimse inkâr edemez. Bu bakımdan eski yazının yeni yazıya üstünlüğü su götürmez bir gerçektir.

Sayın F. R. Atay her fırsatta eski yazıdan «sağ yazı» diye söz eder ve bu «sağ yazı» deyimini bir yergi olarak kullanır: sanki sağdan sola yazma bir kusur, ilkelik veya gerilikmiş gibi... Bilmiyorlar her halde... Ben kendilerine söyleyeyim: Hristiyan dünyasının soldan sağa yazıp okuması herhangi sağlam bir temele dayanmamaktadır. ve sadece bir gelenek işidir, yalnız tabiata aykırı bir gelenek... Bu tabiata aykırı geleneğin nasıl olup da kurulup yerleştiğini kimse bilmiyor. Bilinen bir şey varsa o da, sağdan sola hareketin göz kaslarına ve gözlere her bakıma daha uygun olduğu, gözlerin sağdan sola daha rahatlık ve kolaylıkla hareket edebildiğidir. Bu bakımdan, sayın Atay eski yazıyı yereyim derken bilmeden onun için övgü olabilecek bir deyim kullanmaktadır.

Eski yazının Türkçe kelimeleri yazmada yetersiz bir yazı sistemi olduğunu söyleyenler, bu arada benim tanıdıklarım da vardır. Ben eski yazıyı kendimi bu konuda yetki sayacak ölçüde iyi biliyorum. Eski yazıyı iyi bilip kendilerini yetkili sayanların bilim temeline dayanarak ilmi ölçüler içinde ortaya koyacakları görüşleri bizi minnettar bırakacaktır. Böylelikle iki yazının değerlerini terazinin kefelerine koyup daha iyi tartabileceğiz belki.

Garb ülkelerinde ve bizde din dersleri

Hayrettin
GÜLDİKEN

HER ALMAN AİLESİ ÇOCUĞUNA
3 YAŞINA KADAR DİNİ TELKİN
VE AHLÂK KAİDELERİ ÖĞRETİR..
3 YAŞINDAN SONRA DA BU BİLGİLERİ
KUVVETLENDİRMEK İÇİN
YUVALARA GÖNDERİR, ÇOCUK
LİSE TAHSİLİNİ TAMAMLAYINCA-
YA KADAR 1692 SAAT DİN DERSİ
GÖRMÜŞ OLUR. TÜRKİYE'DE İSE
İLK VE ORTA OKULLARDA GÖRÜ-
LEN DİN DERSLERİNİN TOPLAMI
192 SAATTİR.

ON 6 ay içinde en çok konuşulan ve günlük gazete ve dergilerde konu olan, hiç şüphesiz liselere konması düşünülen Din Dersi meselesidir. Hükûmet dahi bu konuyu ele almak zorunda kalmıştır. Buna tek sebep halkın bunu istemesidir. Dost, düşman, sağcısı, solcusu, bu konu

ile ilgili röportaj yaptılar, muhtelif yazı yazdılar, fikirler yürüttüler, özel olarak okullarımızda lüzumu kadar Din Dersi verilmediği kanaati herkeste mevcuttur. Bir çokları Din Dersi mevzuunda aleyhte yazdılar. Bunların kanaatlerine göre Din Derslerine lüzum yoktur. Bu zavallılara bu hususta sebep sorulsa, esaslı bir mesnet gösteremiyorlar. Bunlar münevver diye geçindikleri halde Avrupadaki ileri ülkelerin okullarında okutulan Din Derslerinin miktarından bîhaberdirlere. Bu hususta fazla bilgileri olmadığı halde araştırmak lüzumunu hissetmezler. Dikkat edilirse Din Dersleri okutulması aleyhinde bulunanlar, dinin aleyhinde ve lüzumsuzluğuna kanidirlere. Bunlar yalnız İslâmiyetin aleyhinde buldukları gibi, başka bir din ile alâkaları da yok. Bunlar ne kiliseye ne de havraya gider. Bunlar semavî dinlere inanmazlar. İnanışları tek şey ceplerine hitap eden siyasi dinlerdir. Uzağa gitmeğe